

Algemene Beschouwingen en Begroting 2023.

Voorzitter,

We leven in een tijd van hoogspanning. Een samenleving onder stress. Zo gaan we van crisis naar crisis: Corona, het klimaat, asiel, de energiecrisis, stikstof en de oorlog in Oekraïne. De crisis in de bestaanszekerheid is voor ons de meest acute. De zorg of je thuis je energierekening nog kunt betalen, of er nog geld overblijft voor boodschappen. De vraag of je beter de bieb of de sportclub kunt opzeggen? Het is een keiharde realiteit voor heel veel mensen, voor gezinnen met een midden inkomen, voor MKB'ers die met hard werken hun brood verdienen.

De zorg om bestaanszekerheid raakt veel mensen. Jonge gezinnen. Tweeverdieners in hun eerste baan. Net een woning gekocht of gehuurd op de top van de markt. Studieschuld nog niet afbetaald. Met kinderopvang voor de eerste kleine en dan fors meer betalen voor je gas en licht. Ook zij houden aan het eind van de maand niets over. Om nog maar te zwijgen over onze ondernemers. Het einde van de buffers raakt zo langzamerhand in beeld. Eerst de coronacrisis, nu de hoge grondstof- en energieprijzen. De gevolgen voor onze ondernemers zijn enorm. Daarom is het terecht dat het Rijk maatregelen neemt om de gevolgen van de inflatie te dempen, de koopkracht zoveel mogelijk probeert te herstellen. En naast het Rijk neemt ook de provincie Drenthe haar verantwoordelijk met diverse steunpakketten. Daarom stellen wij de vraag wat doet de gemeente en wat kan de gemeente doen om ondersteuning te bieden aan onze inwoners en onze ondernemers in deze onzekere tijden.

En met deze bril voor de ogen, hebben we de begroting 2023 gelezen. Onze bijdrage bestaat daarom uit twee delen. Het eerste deel van onze bijdrage is onze visie op de rol van de gemeente in relatie tot steun aan onze inwoners, dorpshuizen en verenigingen en ondernemers in deze tijden van crisis. Bijvoorbeeld door het begrotingsoverschot hiervoor in te zetten. Immers, deze bizarre tijden vragen om forse maatregelen. In het tweede deel zoomen wij in op een aantal specifieke speerpunten uit de begroting.

DEEL 1

De begroting 2023 heeft een positief overschot en ook de septembercirculaire laat na berekening zien dat er voordelige resultaten voor de komende jaren verwacht worden. Er is een appeltje voor de dorst, zeg maar.

Het appeltje opdienen

De impact van de energiecrisis en hoge inflatie vraagt om maatregelen van onze kant. En wij denken dat het tijd is om het appeltje voor de dorst, ons begrotingsoverschot, in te zetten om steun te verlenen aan onze lokale economie, onze dorpshuizen en verenigingen en onze inwoners. Hoe staat het college hierin? Want de dorst is groot. Het appeltje willen wij als volgt verdelen:

1.1 Investeren in ondernemers – steun lokale economie

Als eerste willen we de lokale economie ondersteunen. Niet alleen onze inwoners maar ook onze ondernemers worden momenteel hard getroffen door de energiecrisis. De prijzen zijn dusdanig hoog, dat hierdoor ondernemingen bedreigd kunnen worden in hun voortbestaan.

Als CDA voelen we het als onze plicht om onze ondernemers zoveel mogelijk hierin te ondersteunen in woord en daad. In woord door onze energiecoaches in te zetten om bedrijven te ondersteunen in de zoektocht naar energiebesparende maatregelen en verduurzaming van hun activiteiten en gebouwen.

In daad door een energielening te verstrekken die aanvullend is op de lening die door het Energiefonds Drenthe wordt verstrekt. De provinciale lening is bedoeld voor verduurzaming en bedraagt maximaal 75 % van de investering. Het Drents Energiefonds houdt het financieringsbedrag 6 maanden voor de aanvrager vast. Pas na installatie wordt het financieringsbedrag overgemaakt. En hier zit het knelpunt. De ondernemer moet de eerste betalingen zelf of door middel van leningen financieren. Veel ondernemers hebben dit geld niet en lenen bij de banken is met de stikstofcrisis ook moeilijk. Wij zien dat ondernemers moeite hebben na de Corona crisis en middenin de energiecrisis om die andere 25 % erbij te leggen. Daarom dient het CDA de motie Steunfonds Ondernemers in. Hierin vragen we het college om:

Een steunfonds op te zetten voor ondernemers om zo de resterende 25 % te financieren, conform de voorwaarden en condities die horen bij de Energielening Drenthe. Echter in tegenstelling tot de Energielening Drenthe deze lening vooraf aan de aanvrager te verstrekken, om zo de financiering rond te krijgen.

Bij deze dienen we de motie in. MOTIE

1.2 Investeer in dorpshuizen en sportverenigingen – steun de leefbaarheid in onze gemeente

Naast ondersteuning voor onze ondernemers is steun aan dorpshuizen en sportverenigingen nodig. Zij zijn de spil voor leefbare dorpen. Tijdens de raadsexkursie in augustus brachten we een bezoek aan de Havezathe. Zij gaven aan dat de gestegen energieprijzen een direct effect hebben op de exploitatierekening. En daardoor is het juist weer extra moeilijk om te investeren in verduurzaming van de gebouwen. Ook sportverenigingen hebben het moeilijk. In de media verschijnen alarmerende berichten over de gevolgen van de gestegen energieprijzen voor sportclubs en verenigingen. Verenigingen gaan over tot ingrijpende maatregelen, zoals aanzienlijke contributieverhogingen, koud douchen na het sporten of overwegen om de clubdeuren dicht te houden.

Gezien de actualiteit, de onrust en onzekerheid die de stijgende energielasten voor dorpshuizen en sportverenigingen met zich meebrengen dient het CDA twee moties in.

Met de eerste motie **Pro-actieve steun dorpshuizen en sportverenigingen** vragen we het college om op korte termijn:

- In gesprek te gaan met besturen van dorpshuizen en sportverenigingen en onderzoek te doen naar de stand van zaken.
- Te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om deze maatschappelijke instellingen en organisaties te ondersteunen bij de exploitatie.
- De instellingen en organisaties te helpen bij het voldoen van de energierekeningen indien het voortbestaan van de voorziening wordt bedreigd.
- Afhankelijk van de economische situatie deze maatregel te evalueren uiterlijk 1 oktober 2023.

Bij deze dienen we de motie pro-actieve steun dorpshuizen en sportverenigingen in.

Met de tweede motie **verduurzaming dorpshuizen en kleedgebouwen sportverenigingen** vragen we het college om

- Te inventariseren welke dorpshuizen en kleedgebouwen voor verduurzaming in aanmerking komen.
- Inzichtelijk te maken welke investeringen er nodig zijn om de gebouwen energieneutraal te maken.
- Uiterlijk bij de kadernota 2024 in juni 2023 met een voorstel naar de raad te komen.
- Op voorhand 50% van de begrotingsruimte 2023 te bestemmen voor het verduurzamen van dorpshuizen en kleedgebouwen.

Bij deze dienen we de motie verduurzaming dorpshuizen en kleedgebouwen sportverenigingen in.

1.3. Ondersteuning voor onze inwoners behoud koopkracht.

Naast de reeds ingediende moties voor steun aan onze ondernemers, dorpshuizen en sportverenigingen vindt het CDA dat ook onze inwoners steun nodig hebben.

Veel mensen zijn aan het overleven. Daar is genoeg over gezegd. Wij zullen hoe dan ook moeten zorgen dat wij deze mensen vanuit de gemeente steunen. Om te zorgen dat mensen mee kunnen blijven doen, geholpen worden om energiebesparende maatregelen te treffen. Want, dat is ook een hap uit het spaargeld dat voor velen al geen grote buffer is. De stijgende kosten voor levensonderhoud raken niet alleen de lage inkomens, maar ook middeninkomens. En daarmee wordt een fors deel van onze inwonerspopulatie geraakt. We dienen daarom de motie 'Lokaal maatregelenpakket bestrijding energie- en inflatiearmoede' in. Met deze motie vragen we het college om

- Een lokaal maatregelenpakket in het leven te roepen, waarbij de volgende aspecten in de afweging meegenomen worden:
  - De energietoeslag voorlopig beschikbaar te stellen voor inkomens tot 130% van het minimuminkomen;
  - Maatwerk te bieden voor inwoners met een laag en middeninkomen die door de hoge inflatie en energielasten in acute problemen dreigen te komen en veelal buiten de huidige regelingen en voorzieningen vallen;
  - Hiervoor een Noodfonds in te richten waar inwoners met nauwelijks tot geen eigen vermogen een beroep op kunnen doen;
  - Inwoners pro-actief bij te staan met het nemen van energiebesparende maatregelen;
  - Een actieve inzet van alle communicatiemiddelen om deze inwoners op het bestaan van dit maatregelenpakket te wijzen;
  - Afhankelijk van de economische situatie deze maatregelen te evalueren uiterlijk 1 oktober 2023.

- Dit lokaal maatregelenpakket zo spoedig mogelijk maar uiterlijk begin januari 2023 beschikbaar te stellen

(Deel 2: Speerpunten nieuw beleid, zoals verwoord in de begroting.)

Voorzitter, dan kom ik nu tot het tweede deel van mijn betoog. De speerpunten nieuw beleid zoals verwoord in de begroting.

Vooruitzien is regeren. We kunnen best stellen dat onze gemeente goed in staat is om vanuit een gedegen visie te komen tot plannen en beleid. En daarbij alle partners, in het bijzonder onze inwoners, heel goed betreft. Complimenten voor de wijze waarop dit proces altijd zorgvuldig wordt doorlopen. We hebben het pas nog gezien bij het proces om te komen tot de toekomstvisie. Op een aantal beleidsterreinen mag de rol van de gemeente wat ons betreft zelfs wat pro-actiever zijn. We zijn benieuwd of het college dat herkent.

We hebben een prachtige begroting voor ons liggen waarin de beleidsdoelen volledig en duidelijk zijn beschreven. Een ambitieus plan met 63 speerpunten. Ruim de helft daarvan moeten we gewoon oppakken. Dat zijn de gevolgen van wet- en regelgeving, risico's of aanpassingen als gevolg van de praktijk. Bijna de helft van de speerpunten gaat om nieuw beleid. Op specifiek deze punten, het nieuwe beleid, gaan we in dit tweede deel nader in.

Veiligheid, toezicht en handhaving

Veiligheid is een randvoorwaarde voor leefbaarheid. En hierin moeten we blijven investeren. Het CDA is tevreden met de extra inzet op handhaving en toezicht, zodat we een veilige en gezonde leefomgeving houden.

De kracht van onze inwoners -- participatie

Al eerder in deze bijdrage hebben wij complimenten gegeven over hoe onze inwoners worden betrokken en meedenken over visie en beleid. En hoe burgerinitiatieven volle aandacht krijgen.

Veel projecten van inwoners uit De Wolden werden in de afgelopen acht jaren beloond met een subsidie uit het fonds Initiatiefrijke De Wolden. Hierdoor werd het mogelijk voor inwoners om initiatieven met betrekking tot de leefbaarheid in hun woonplaats te realiseren. Wij zien dat een bijdrage aan het fonds de komende jaren structureel in de begroting is meegenomen. Prima om dat zo te doen.

Belangrijk aandachtspunt is nog wel hoe wij onze jongeren betrekken bij de lokale democratie. Dat mag wat ons betreft nog wat uitgewerkt worden.

Want de jeugd is onze toekomst. Hoe ziet het college dit? Zijn er concrete plannen, want die ontbreken in het College Uitvoerings Programma.

Uitspraak rechter

Dan kom ik bij het thema Wonen. Als eerst de actualiteit.

Gisterochtend heeft de Raad van State besloten de bouwvrijstelling van tafel te vegen. De stikstof die bij de bouw van projecten vrijkomt mag niet buiten beschouwing worden gelaten. Er moet nu weer vooraf worden bekeken hoeveel stikstof er bij elk bouwproject vrijkomt en wat daarvan de gevolgen zijn. En daarmee gaat er een streep door de zogeheten bouwvrijstelling

Dit heeft grote consequenties voor bouwprojecten waar vergunningen nog voor verleend moeten worden. Maar ook projecten waar al gebouwd wordt staan op losse schroeven door deze uitspraak volgens een aantal deskundigen.

De uitspraak kan leiden tot grote vertragingen. Per bouwproject moet nu apart een berekening worden gemaakt van de stikstofuitstoot die vrijkomt bij de bouw.

Vanwege een tekort aan experts worden al vertragingen genoemd van zes tot negen maanden.

Onze vraag aan het college is of de gemeente al rekening heeft gehouden met dit scenario. En zo niet, om dan in ieder geval te onderzoeken wat de impact is op de ambities zoals die genoemd worden in het programma wonen en duurzaam. Want de uitspraak heeft gevolgen voor alle bouwwerken, dus ook die in het kader van verduurzaming.

Wonen

Nog meer over wonen. Complimenten aan het college, aan onze ambtenaren hoe wij iedere keer onze inwoners betrekken bij het vormgeven van onze visies. Bij de woonvisie is dat niet anders gegaan. Als raadsleden mochten wij op de woonvisie avond van maandag 10 oktober daarvan getuige zijn. In een vijftal groepen ging de gemeente op een aantal woonthema's in gesprek met de inwoners. En haalde input op.

Een belangrijk knelpunt dat aan de orde kwam is de uitvoeringscapaciteit van de gemeente. Als men eigen initiatieven start, bijvoorbeeld woningsplitsing of uitbreiding op eigen terrein, herinrichting agrarisch terrein, loopt men aan tegen bestaande bestemmingsplannen, uitvoeringsregels, capaciteit en kennis. Wat de inwoners betreft mag de rol van de gemeente pro-actiever. Wijs aan waar wat kan en hoe het dan kan! Doorlooptijden zijn nu niet te overzien. Wij stellen voor, dat de gemeente 10 wooninitiatieven van inwoners als proef volgens de nieuwe omgevingswet laat beoordelen. Daarmee kunnen we oefenen en hopelijk de initiatieven verder brengen. Het gaat hier echt om het omdenken vanuit ambtelijk apparaat. Kijken naar wat mogelijk is en niet naar wat niet kan. Kan het college daarmee instemmen?

In de begroting staat dat de nota grondbeleid begin 2023 moet worden vastgesteld. En deze nota is een belangrijke randvoorwaarde voor woningbouw. Daarom pleiten wij ervoor dat deze nota direct in de eerste raadsvergadering van januari aan de orde komt. Want zonder grondnota geen vliegende start. Kan het college daar een toezegging op geven?

Duurzaam

Het onderwerp duurzaamheid mag wat ons betreft een prominenter plek krijgen. In de activiteiten staat dat de gemeente inwoners ondersteunt bij verduurzaming. Maar ook hier mag wat ons betreft de rol van de gemeente pro-actiever zijn. Pak regie in de planmakerij en onderzoek wat kan. Verduurzaming is een ingewikkeld thema dat je niet zomaar aan bedrijven en inwoners kunt overlaten. Bovendien willen wij dat perspectief wordt geschetst. Het elektriciteitsnetwerk zit vol en wat is bijvoorbeeld het perspectief voor afname of terug levering van elektra?

Met de uitbreiding van bedrijventerreinen een erg belangrijk thema en voorwaarde voor succesvol ondernemen en dus onze plaatselijke economie. Graag de visie van het college hierop.

Landbouw

Onze agrarische ondernemers staan met de stikstofcrisis voor een enorme uitdaging. Veel is nog onduidelijk. Wat zijn nu de stikstof gevoelige gebieden, voor wanneer moet de stikstof reductie plaatsvinden en wat is het toekomstige verdienmodel? Daarnaast krijgen ze ook nog eens te maken met gestegen prijzen voor energie en grondstoffen, zoals kunstmest en veevoer. En geen financieringsmogelijkheden bij de banken. Deze ondernemers verdienen daarom zeker een steuntje in de rug. Een eerste aanzet is gemaakt met het landbouwfonds. Voor 2024 staat een extra toevoeging aan dit fonds gepland. En er wordt geld vrijgemaakt voor een agrarisch contactpersoon binnen de organisatie. We zijn blij dat we dit alvast voor deze ondernemers kunnen doen.

Lokale heffingen

Dan het onderwerp Lokale Heffingen.

In lijn met ons betoog, zijn wij er groot voorstander van om voor komend jaar alles in het werk te stellen om de stijging van woonlasten voor onze inwoners zoveel mogelijk te beperken.

De begroting laat zien dat de gemiddelde woonlasten per huishouden stijgen met 2,8 %. Deze woonlasten bestaan uit de onroerendezaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Uitgangspunt is dat de riool- en afvalstoffenheffing kostendekkend zijn. Hier valt niet aan te tornen. De enige mogelijkheid om de woonlasten voor de inwoners niet te zeer te laten stijgen ligt in het tarief van de OZB.

Aangezien de begroting een overschot kent van € 680.000 en er ook overschotten zijn voor de jaren daarna, kan de eenmalig trendmatige verhoging en een eventuele extra verhoging van de OZB achterwege worden gelaten. Daarom dient het CDA het **amendement OZB niet verhogen** in.

Daarin stellen wij voor om

- De trendmatige verhoging van de OZB van 1,5 % niet toe te passen voor 2023.
- Het speerpunt op pag 112 (Extra) verhoging van de onroerende zaakbelastingen te laten vervallen.

Afsluiting

Voorzitter, wij zijn gekomen aan het eind van ons betoog. Samenvattend willen wij dat het begrotingsoverschot wordt geïnvesteerd in de bestaanszekerheid van onze gemeente. Dus investeren in het bedrijfsleven, de maatschappelijke organisaties zoals dorpshuizen en steun aan onze inwoners.

Daarnaast vragen wij de gemeente om proactiever in te zetten en de lead te pakken. We vragen regie op een aantal grote dossiers, zoals de woningbouw en energietransitie. Want de hoge energieprijzen zal geen tijdelijk fenomeen zijn. Het verduurzamen heeft daarmee een nog hogere urgentie gekregen.

We hebben nu een appeltje voor de dorst. En daarom kunnen we nu concrete stappen maken. We zeggen: serveer die appel. En doe dat pro-actief.